

PINTÉR JUDIT

Elfeledett közvetítők

Francia és olasz munkáspapok

*„Az Emberfia nem azért jött, hogy szolgáljanak neki, hanem hogy ő szolgáljon”
(Mk 11,45)*

Hetven évvel ezelőtt, 1941 tavaszán, egy 25 éves francia pap, Henri Godin elhagyja a parókiát, és kis bérlakásba költözik Párizs egyik szegény munkásnegyedében. Valójában ezzel a gesztussal kezdődik a „munkáspapok”, s egyben a katolikus egyház és a világ közötti „közvetítés” talán legjelentősebb, ám sajnálatosan alig kihasznált 20. századi lehetőségének máig ható, tanulságos története.

A kereszténység kétezer évéből számos olyan mozgalmat ismerünk, amely az első közösségek szellemiségétől eltávolodó, hierarchikus hatalmi, gazdasági és politikai szervezetté vált egyházat újra közelebb próbálta vinni az evangéliumi értékekhez és az egyszerű emberekhez. A 19. század második felétől azonban minden korábbinál radikálisabb változások következtek be az egyház és a tömegek kapcsolatában. Miután az ipari társadalmakban a feudális egyház is kapitalizálódott, a nyomorgó munkásokat nem a szegénységről sokszor csak prédikáló papok, hanem az életük jobbrafordítását ígérő kommunista agitátorok szólították meg sikeresen.

Többen megkíséreltek gátat vetni ennek a végleges elszakadási folyamatnak, így például Joseph Cardijn az 1925-ben Belgiumban létrehozott Keresztény Ifjúsági Szövetséggel (JOC), amely hamarosan Franciaországban is megalakult, s a társadalmi igazságosság és egyenlőség hirdetésével próbált alternatívát adni a fiatal munkásoknak a kommunista eszmékkel és a baloldali szakszervezetekkel szemben. A középosztály uralta parókiák közvetítésével azonban a JOC soha nem tudott szervesen beépülni a proletariátus társadalmi szövetébe. Időközben olyan, a kétkezi munka fontosságát hirdető spirituális irányzatok is megszülettek – például a Jézus Kistestvérei férfi, majd női szerzetesi

közösségek 1933-ban, illetve 1947-ben –, amelyek a francia munkáspapok mozgalmának az előképei lehettek. Ugyancsak fontos lépést tett Emmanuel Suhard bíboros a Francia Misszió (Mission de France) szeminárium létrehozásával 1941-ben, Lisieux-ben. A papnövendékeket itt a külvárosi plébániákon végzendő szolgálatra készítették föl, s a képzésnek a gyári munka is része volt. Amikor pedig a németek 800 ezer franciát hadiipari kényszermunkára hurcoltak, a püspöki kar a szigorú tiltás ellenére munkásnak álcázott önkéntes papokat csempészett közéjük. Mindezek a tapasztalatok egyre nyilvánvalóbbá és sürgetőbbé tették a katolikus egyház, valamint az akkor már jórészt szocialista elkötelezettségű munkások világa közötti szocio-kulturális távolság áthidalására képes, az eddigiektől gyökeresen eltérő kommunikációs formák keresését.

A Párizsi Misszió

Henri Godin atya Lourdes-ban korán megismerte az emberi szenvedést, ahol a betegek mellett teljesített szolgálatot. A krisztusi Szeretet közvetítése, a szenvedők és a szegények segítése iránti elhivatottság már akkor megérlelődött benne. A JOC egyik elkötelezett papjaként kénytelen volt belátni, hogy a külvárosokban élő munkások lassan végérvényesen elvesznek a katolikus egyház számára, amely mintha le is mondott volna róluk. Ő ellenben Krisztus példáját akarta követni, aki nemcsak prédikált a népnek, hanem közöttük élt, szavaival és tetteivel bátorította, szolgálta a legelesettebbeket, s a kínhalált is vállalta az emberekért. Apostolait ugyanezzel a küldetéssel bízta meg – ahogy Assisi Szent Ferenc szintén ezzel a feladattal bocsátotta útjukra követőit. Henri atya is elindul hát kora legnyomorultabbjai, a munkások közé. Ugyanazt eszi, amit ők, ugyanolyan körülmények között él, mint ők, ajtaja azonban mindenki előtt nyitva áll.

1943 nyarán a hasonlóan gondolkodó Yvan Daniél atyával megírják az egyház történetében korszakos jelentőségű *Franciaország, a misszió hazája* című tanulmányt. Átadják Suhard bíborosnak, Párizs püspökének, aki megérti a dokumentum fontosságát. Felkavarja a papjai fájdalmas tapasztalatairól szóló tanúságtétel, valamint eltökélt szándékuk, hogy segítséget nyújtsanak azoknak, akik szintén szeretnének áthatolni az egyház és a munkások közti falon. Godin és Daniél atya számokkal és tényekkel támasztja alá helyzetelemzését, s a probléma megoldására tett javaslatait. Suhard bíboros támogatásával 1943 szeptemberében a szöveg nyomtatásban is megjelenik, s néhány hónap alatt százezernél több példány fogy el belőle. A bíboros még ugyanabban az évben megalapítja a Párizsi Missziót: tizenöt fiatal pap és két laikus nővér azt a megbízást kapja tőle, hogy életüket ezután a párizsi munkásnegyedek evangelizációjának szenteljék. A kis közösség 1944. január 15-én, a szentmise után felesküszik a fel-

adatra. Henri atya így búcsúzik társaitól: „Jóéjszakát, barátaim. Valódi csoda, hogy idáig eljutottunk. Most már el is tűnhetek, a missziót nélkülem is el tudjátok végezni.” Másnap reggel holtan találják a szobájában. Halálát gázmérgezés okozta.

A Párizsi Misszió hivatalosan 1945. július 1-jén kezdi el működését. Először néhány párizsi gyárban dolgoznak munkásként papok, de hamarosan több iparvárosban is (Marseille, Toulouse, Bordeaux, Lyon stb.) számos követőjük akad. A Szentszék „megbízható forrásokra” hivatkozva már 1945 nyarán aggodalmát fejezi ki Suhard kardinálisnak a munkáspapok „felháborító” életvitelle miatt, s névtelen fenyegető levelek és feljelentések is érkeznek róluk Párizs püspökéhez. Róma először engedélyezi a „kísérleti jellegű mozgalmat”, de minden felelősséget a francia püspöki karra testál. Suhard teljes erővel kiáll a Párizsi Misszió mellett. A munkásnak szegődő papok számára hamar világhíressé válik azonban, hogy társaikkal teljes sorsközösséget kell vállalniuk, s ez egyúttal a baloldali szakszervezetek küzdelmeiben való részvételt is jelenti. Suhard bíborost az egyre nyugtalanabb Vatikánba rendelik, ő azonban a misszió vezetőjétől a munkáspap-toborzás gyorsítását kéri. 1948. december 5-én, felszentelése ötvenedik évfordulóján a Notre-Dame-ban celebrált ünnepi misén ezt mondja:

Elsődleges feladatomnak a lelkek megmentését tartom Párizsban, mert a végítélet napján felelnem kell ezért a népért. Szívem egyformán elszorul, akár a külvárosok lehangoló gyártelepein, akár a kivilágított belváros sugárútjain járok. Mély aggodalommal tölt el az egyházat ezektől az emberektől elválasztó fal, amelyet mindenképpen le kell dönteni, hogy visszavezethessük őket Krisztushoz. Ezért bizom oly boldogan papjainkra a Párizsi Missziót.

A Vatikán még ingadozik. Az *Osservatore Romano* 1949. március 5-én azt írja: „Egy jó katolikus nem megy át az ellenség térfelére abban a tévhitben, hogy ott jobb eredményt tud elérni. Nem dezertróként, hanem a sajátjai között kell a kötelességét teljesítenie.” Március 31-én viszont tisztelettel adózik a Párizsi Misszió papjainak. A pogányokat térítő első keresztényekhez hasonlítja őket. A cikk az alábbi szavakkal zárul: „A világ gyűlölete egy napon talán sokkal erősebben fordul majd ellenük, mint a többi munkás ellen, mert őket veszélyesebbnek fogják tartani.” A prófécia hamarosan beteljesedik: a katolikus egyház pedig még a francia politikai hatalomnál is sokkalta veszélyesebbnek ítéli a munkáspapokat. Suhard bíboros 1949. május 30-án meghal, így a mozgalom épp a hidegháború, a kérérlhetetlen ideológiai harc csúcseibe vesztíti el legfőbb támogatóját. 1949-ben a Szentszék kiközösíti a kommunistákat és szimpatizánsaikat, s még gyanakvóbban figyel a velük együtt dolgozó és harcoló munkáspapokat.

1950-ben a Nemzetközi Békemozgalom felhívást intéz Stockholmban a világ országaihoz az atombomba betiltásáért. Az alá-

írók között munkáspapok is szerepelnek, amit egyes katolikus körök óriási felháborodással fogadnak. Róma most már határozott lépéseket fontolgat ellenük, de egyelőre még csak azt kéri, ne emeljék tovább a számukat (akkoriban nyolcvanötön voltak). Mindegyikükről külön „dossziében” gyűjtik a Vatikánnal jó kapcsolatot ápoló püspökök éves „jelentéseit”. Suhard utódja, Maurice Feltin bíboros tiltakozik a feljelentések ellen, közben azonban a francia rendőrség is dossziét nyit a munkáspapoknak. Május 28-án a békemozgalom engedély nélküli tiltakozó felvonulást tart Párizsban az amerikai Ridgway tábornok ellen. Több száz résztvevőt, köztük két munkáspapot letartóztatnak. A rendőrség különös brutalitással bánik velük, s még aznap feljeleníti őket Rómában. Feltin bíboros közleményben ítéli el az embertelen bánásmódot, és rágalomnak minősíti a *Paris-press*ben megjelent hírt, mely szerint a munkáspapok bizonyára a kommunizmust választanák az egyház helyett.

1953 tavaszán Párizsba érkezik az új apostoli nuncius, Paolo Marella. Júliusban Pizzardo bíboros az „intellektuális és morális fertőzésveszély” indokával a Francia Misszió minden hallgatójának megtiltja, hogy gyári munkát vállaljon, szeptemberben pedig Róma bezárja a szemináriumot. Augusztus 29-én a Papi Kongregáció bizalmas körlevelet küld a francia egyházi vezetőknek, amelyben felszólítja őket, hogy fokozatosan minden munkáspapot hívjanak vissza, mert „a mozgalom szándékos és összehangolt szervezkedést folytat a katolikus egyházon belül a kommunizmus elfogadása érdekében”. Szeptember végén a nuncius tájékoztatja a párizsi püspököket és rendfőnököket a Szentszék várható döntéséről. Az Actio Catholica Munkás-tagozatának négyszáz tagja tiltakozik a mozgalom tervezett betiltása ellen. Feltin bíboros és néhány püspöktársa Suhard példájára hivatkozik, aki miután megértette, hogy a munkásokat csak a köztük és az egyház között emelkedő fal túloldalán lehet közelebb vinni Krisztushoz, ő maga küldte papjait a gyárakba. Feltin azt is hiába kéri a nunciustól, hogy a Vatikán bízza az ügyet a francia püspöki karra.

A francia értelmiség színe-java ugyancsak megmozdul az érdekükben. Az 1952-es irodalmi Nobel-díjas François Mauriac 1953. október 6-án például azt írja a *Le Figaro*-ban: „A munkáspapok a mi büszkeségünk, már el sem tudjuk képzelni, hogy ne legyenek!” November 5-én Liénart, Gerlier és Feltin bíborost fogadja XII. Pius pápa. Őszentségét nyugtalanítja ugyan a munkásosztály eltávolodása a kereszténységtől, de osztja azoknak a teológusoknak a véleményét, akik szerint a fizikai munka összeegyeztethetetlen a szent papi hivatással, mert súlyos tudati problémákat okoz. November 15-én a francia püspöki kar meghozza a Vatikán akarátának megfelelő határozatot: a munkáspapokat – gondos felkészítés után – a jövőben kizárólag püspökeik választhatják ki; maximum napi három órát dolgozhatnak; vissza kell térniük a plébániákra, ahol kézműves munkát végezhetnek, ha

akarnak, de semmiféle világi szervezetben, így a szakszervezeti mozgalomban sem vehetnek részt.

Feltin bíboros decemberben hiába érvel azzal, hogy a legkülönbözőbb orgánumokban megjelent közel ezer közlemény tanúbizonysága szerint az egész világ aggódik a munkáspapokért és elismeri apostoli küldetésük vitathatatlan eredményeit. 1954. január 19-én mindannyian névre szóló levelet kapnak püspökeiktől: március 1-jéig végre kell hajtaniuk a Vatikán utasításait, mert az engedetlenek komoly szankciókra számíthatnak. Február 3-án 73 munkáspap nem is előjáróinak, hanem a munkásoknak címzett sajtóközleményben tiltakozik a rendelkezés ellen.

Amikor Franciaországban és a világon munkások milliói egyként harcolnak azért, hogy megvédjék a kenyerüket, a szabadságukat és a békét, miközben a munkaadók és a kormányok fokozzák az elnyomást, és minden eszközzel megpróbálják akadályozni a munkásosztály jogainak kivívását, az egyház arra kényszeríti a munkáspapokat, hogy szakszervezetek a munkásléttel, s mondjanak le a társaikkal való szolidaritás jegyében folytatott küzdelemről. A döntés indoklása vallási természetű, mi azonban határozottan állítjuk, hogy a munkásélet soha nem gyengítette hűségünket hitünkhöz és papi hivatásunkhoz. Felfoghatatlannak tartjuk, hogy éppen az evangéliumra hivatkozva tiltják meg sorsközösségünket és szolidaritásunkat az elnyomott milliókkal! Azzal viszont tisztában vagyunk, hogy a munkáspapok pusztá léte és tevékenysége árnyékot vet a vallást a saját érdekei és osztály-előítéletei szolgálatába állító egyházi körökre, s hogy a kezdettől ránk nehezedő nyomás és a legkülönfélébb helyekről érkező feljelentések már előrevetítették a meghozott ítéletet. A munkásosztály azonban bízik bennünk, és tiszteletben tartja a hivatásunkat, s épp bizalmuk és tiszteletük tesz elfogadhatatlanná számunkra bármilyen kompromisszumot. A munkásoknak nem olyan papokra van szükségük, akik csak időnként hajolnak le a szenvedőkhez, hanem olyanokra, akik egész életükben, harcaikban és reményeikben osztoznak velük.

Az aláírók kétharmada valóban hű maradt a választásához, a Vatikánban viszont – az 1954. február 22-i *Le Figaro* római tudósítója szerint – „már szó sem esik munkáspapokról, csak »soumis«, engedelmes, illetve »insoumis«, engedetlen papokról beszélnek”. Róma nyilvánvaló polikai döntése ellen az egyházi vezetőkhez még február 7-én intézett kiáltványában 250 párizsi katolikus is felemlte a szavát:

Valójában nem a papok világi tevékenységét, hanem csak a munkásosztály iránti elkötelezettségét tiltották meg, hiszen minden más közegben – tanár, táborigazgató stb. – az egyház áldásával végezhetnek munkát. Kizárólag kétkezi munkások között nem dolgozhatnak.

Az egyház azzal próbálta „vigasztalni” méltatlakodó híveit (és a munkáspapokat), hogy majd „hagyományos keretek között”, a hamarosan megalapítandó Munkás Misszióban tovább

folytathatják áldásos tevékenységüket, 1954. március 1. után azonban az engedetleneket a katolikus egyház kitörölte az emlékezetéből.

Ám a francia munkáspapok története – ha nem teljesedhetett is ki igazán – korántsem ért akkor véget, s a ma számára is fontos tanulságokkal szolgál többek között az apostoli nuncionátus „közvetítő” szerepéről, a vatikáni kongregációk és a nemzeti, jelen esetben a francia püspöki kar kapcsolatáról, amely végül komolyabb ellenállás nélkül elfogadta Róma döntését – noha korántsem mindenki értett vele egyet. A *Le Figaro* 1954. február 23-i számában Mauriac pontosan fogalmazta meg a kezdeményezés kudarcának várható következményeit:

Ez a súlyos csapás – a munkáspapok tevékenységének betiltása – nemcsak az érintettek, hanem a teljes papság, a katolikus egyház, Franciaország és az egész világ spirituális történetére, jövőjére is komoly hatással lesz.

A II. vatikáni zsinat *Presbyterorum Ordinis* kezdetű dekrétuma a papi szolgálatról 1965-ben tulajdonképpen feloldotta a tizenegy évvel korábbi tiltást, így a francia munkáspapok száma ismét emelkedett (1979-ben volt a legmagasabb, 950 fő). Saját szervezetet és folyóiratot is alapítottak. Az egykori „engedetleneket” azonban csak 1991-ben hívhatták meg a francia munkáspapok találkozójára, ahol végre elmondhatták: valóban engedetlenek voltak, de soha nem váltak hűtlenné hitükhöz és küldetésükhöz. Két évvel később, 1993-ban, 50 évvel a *Franciaország, a misszió hazája* megjelenése után (amikor még 580 francia munkáspap működött) a francia püspöki kar is elismerte hűségüket missziójukhoz, az evangélium és a munkásosztály egyidejű szolgálatához. Sokan azonban nem érték meg ezt a napot...

1965-től kezdve a mozgalom Franciaországon kívül Olaszországban, de több más európai és Európán kívüli országban is elterjedt. Az eltelt bő évtized alatt azonban sokat változott a világ. Időközben a munkásosztály helyzete is javult, s a '68-as mozgalmakat követően lassan megszilárduló jóléti társadalomban emberhez méltóbb életet élhettek ugyan, ám a hagyományos értékeik, mindenekelőtt az egymással való szolidaritás helyébe lépő kispolgári életfelfogás és a fogyasztói szemlélet minden korábbinál jobban eltávolította őket Krisztus tanításaitól.

Olasz példák

Az olasz munkáspapok története szorosan kapcsolódik a francia modellhez, ugyanakkor alapvető eltéréseket is mutat tőle. Ennek talán legfontosabb oka az olasz katolicizmusnak a franciánál sokkal erőteljesebb integrálódása a Vatikánnal. Az olasz munkáspapok nem püspökeik támogatásával, hanem azokkal szembeszegülve, legjobb esetben közönytől kísérvé választot-

ták a munkás-evangelizációnak ezt a radikális útját. Nem szerveződtek mozgalommá, hanem mindig egyéni indíttatásuknak és a helyi lehetőségeknek megfelelően cselekedtek, mert nem illettek bele az Olaszországban a zsinat után is érvényben lévő kereszténység-modellbe.

Franciaországban a kereszténydemokrata párt sem volt olyan erős, mint Olaszországban, ahol a második világháború végétől 1993-ig a legfontosabb politikai erő maradt. Ugyanakkor Itáliában működött Nyugat-Európa egyik legerősebb kommunista pártja is, így a kommunista munkások és a kereszténydemokrata papok szembeállása élesebb volt, mint máshol. Még a hívő munkások is bizalmatlanul fogadták a gyárakban megjelenő papokat, mert úgy érezték, választásra akarják kényszeríteni őket Krisztus és a társaik között. Pedig számos „baloldali” pap példája bizonyítja, hogy ez egyáltalán nem volt szükségszerű – ahogy az olasz baloldalon is léteztek és máig léteznek hívő katolikus csoportok. Mindezek ellenére a munkáspapok tevékenysége az 1965 utáni időszak legfontosabb kezdeményezései közé tartozott az olasz katolikus egyház történetében.

A francia helyzettől eltérően 1965-ig mindössze két olasz pap mert szembeszegülni a püspökeivel. Elsőként éppen a katolikusok és a kommunisták közötti párbeszédet szorgalmazó don Bruno Borghi (1922–2006) Firenzében, 1950-ben, XII. Piusnak a kommunistákat és szimpatizánsaikat kiközösítő dekrétumát követően. Bruno atyát a negyvenes évek végén szentelték pappá, és még a szemináriumban mély barátságot kötött Lorenzo Milánival, aki már ott rebellisnek számított, mert szerinte az egyház bizonyos normái nagyon távol kerültek az evangéliumi közvetlenségtől és őszinteségtől. A szegények választása tehát mindkettőjük számára osztály-választást is jelentett (ugyanakkor mindketten élesen bíralták valamennyi totalitárius rendszert, így a létező szocializmust is). Don Borghi azért vállalt sorsközösséget a munkásokkal, mert bennük vélte megtalálni a középkor óta lassan elhalványuló valódi evangéliumi értékek újjáélesztésének autentikus közegét. Súlyos konfliktusok után ő végül elhagyta ugyan papi hivatását és családot alapított, de haláláig a legkiszolgáltatottabbak jogaiért harcolt.

A második olasz munkáspapot, don Sirio Politit (1920–1988) a francia mozgalommal való szoros kapcsolata vezette 1956-ban a viareggioi kikötő halászaik és munkásai közé. Egy barakkban paplakot és kis templomot rendezett be, de nagyon kevesen jöttek hozzá. Don Sirio ezért elhatározta, hogy a spirituális világot ő próbálja közelebb vinni a munkások materiális világához. Beállt közéjük dolgozni, s maga is részese lett társai embertelen munkakörülményeinek, halálos kimerültségének. *Egy közülük* című naplójában így vall erről:

Munka közben senkivel nem tudom megosztani a gondolataimat, amelyek a fülsiketítő zaj és a már-már kibírhatatlan fizikai erőfeszítés

ellenére a lelkemben kavarnak. Nyomorultnak és haszontalannak érzem magam, ugyanakkor szinte beleolvadok ebbe a végtelennek tűnő hullámvázisba. Még soha nem éltem át, nem értettem meg ennyire mélyen, hogy az emberiségnek milyen nagy szüksége van Istenre, akivel szemben már nem egymagamban, hanem sokakkal, mindenkivel együtt állok.

Don Sirio lassan elnyeri a munkások bizalmát és barátságát, 1959-ben azonban előljárói utasítására el kell döntenie, pap akar-e lenni vagy munkás. Hosszas és fájdalmas tépelődés után ő az egyházat választja, de olykor rakodómunkásként dolgozik, s a templomban találkozókat szervez volt munkatársaival. 1965-ben püspöke egy közeli faluba helyezi, ahol Rolando Menesini atyával együtt közösséget alapít. A spirituális és materiális világ egységét most paraszti környezetben próbálja megvalósítani. Élete és írásai sok laikus követőre találnak, 1968-ban egész Olaszországból érkeznek új életformát és életcélét kereső fiatalok a közösségbe, ahol mindenkit szívesen fogadnak. Don Sirio akkoriban kezd öntöttvas kegy- és dísz tárgyakat készíteni. Később visszamegy a viareggiói kis templomba, s 1979-ben ott is létrehoz egy műhelyt, többek között fogyatékos fiatalok számára. Minden jog- és természetvédő mozgalomba beleveti magát, s olyan eltökélten harcol az atomerőművek létesítése ellen, hogy végül perbe fogják. Hat hónap fölfüggesztett börtönbüntetésre ítélik, ő azonban élete végéig védelmezi az Isten teremtette világ értékeit.

E két kivételtől eltekintve az olasz munkáspapok csak a II. vatikáni zsinat befejezése, 1965 után kezdhették el működésüket. A zsinatnak köszönhetően enyhült a szigor más egyházakkal vagy keresztény közösségekkel szemben, több teret kaptak a lokális kezdeményezések, és az egyház közelebb került a bibliai és történeti „Isten népe” fogalomhoz. Michele Pellegrino bíboros támogatásának köszönhetően, aki 1965 és 1977 között Torinó püspöke volt, az észak-olasz iparvárosban élt a legtöbb munkáspap. Az első közülük, aki soha nem adta fel munkáspap-státuszát, az 1931-ben született Carlo Carlevaris volt. 1955 és 1963 között, az olasz gazdasági csoda éveiben sok ezer belső emigráns érkezett Torinóba Délről, gombamód szaporodtak a munkásnegyedek. Don Carlo először káplánként került a FIAT-ba, ahol a munkások a főnökök spiclijének tartották, azok viszont a kommunista befolyást próbálták ellensúlyozni vele. Mikor látták, hogy erre alkalmatlan, maguk kérték a püspökétől, hogy helyezze máshová. Don Carlo előljárói engedélyével Párizsba ment a munkáspapok mozgalmát tanulmányozni. Élete akkor vett nagy fordulatot, amikor az új torinói püspök, a teológia professzor Pellegrino az alábbi kéréssel fordult hozzá: „Eddig csak a tudománnyal foglalkoztam, semmit nem tudok a munkásokról. Most pedig egy ipari város püspöke lettem. Kérem, adjon tanácsot, mit lehet itt tenni.” Közös céljuk a szegények evangelizálása lett. Don Carlo Franciaországban megtanulta, hogy egy papnak nemcsak közöttük,

hanem hozzájuk hasonlóan kell élni. 1967 és 1986 között a FIAT munkása és szakszervezeti aktivistája volt. Az első néhány havi béréből megvett öt padlásteret, rendbe tette és oda költözött. Ma könyvtár és archívum is található benne, tele felbecsülhetetlen értékű dokumentummal a 20. századi szakszervezeti mozgalmakról, illetve az egyház és a munkásosztály kapcsolatáról. Két kicsi szoba a vendégek fogadására szolgál. A lakás legfontosabb része az egyszerűen berendezett kápolna, a szentségtartót és a gyertyatartókat don Sirio Politi készítette. A munkáspapok tevékenysége mellett elkötelezett Pellegrino bíboros többször celebrált misét a kápolnában, don Carlo pedig máig minden csütörtökön misét mond benne. Munkásként is együtt imádkozott itt „egyházközsége” tagjaival, munkásokkal, szakszervezeti tagokkal és aktivistákkal, hívőkkel és ateistákkal. Nem csoda, hogy a gyár vezetői, amint lehetett, megszabadultak a „kényelmetlen” munkatárstól, és nyugdíjba küldték. 2007-ben, tevékenysége kezdetének ötvenedik évfordulóján így beszélt missziójáról:

A munkatársaim gyakran mondogatták: milyen kár, hogy egy enygyire kiváló munkás és szakszervezeti aktivista, mint Carlo, pap. Egyházi berkekben viszont folyton azért morgolódtak, hogy milyen derék pap lehetnék, ha nem lennék kommunista. Egykor azért választottam a gyárat, mert ott találkozhattam a legszegényebbekkel, és én úgy akartam élni, ahogy ők. Most a San Salvario negyed prostituáltjait, piti tolvajait, afrikai és arab bevándorlóit látogatom. Ma ők a legszámkivetettebbek, akiknek szükségük van segítségre és Jézus szavaira! Mint mindig, most is a magam útját járom.

A régi típusú munkásosztállyal együtt a munkáspapok is kihálásra vannak ítélve. (A hetvenes években 300-an voltak Olaszországban, 1993-ra 110-en, 2009-re ötvenen maradtak, de továbbra is megrendezik éves kongresszusukat, s saját újságot is kiadnak.) Ma már don Carlót is inkább „utcapapnak” lehet nevezni, amilyen – a szintén nyolcvan év fölötti – don Andrea Gallo, aki a genovai kikötő környékét járja éjszakánként, hogy segítsen a drogos, prostituált, hajléktalan, bevándorló rászorulókon.

Vajon hány fiatal szeretne ma munkás- vagy utcapap lenni? A jóléti társadalomban velük együtt a szegénység is kiment a divatból. A hetvenes években az olasz média még sokkal többet foglalkozott az alaptervékenységekkel, a nyolcvanas évektől azonban elsősorban a pápára, a Vatikán politikájára, a hivatalos egyházi eseményekre koncentrál. Még a katolikus magánrádiók és televíziók is elhanyagolják a karitatív közösségeket. A szeminárium képzésben pedig a munkáspapok története lényegében feledésbe merült, és világszerte megfigyelhető a papnövendékek szociális érzékenységének a csökkenése.

Az olasz munkáspapok legutóbbi, 2011. június elején tartott kongresszusán a mai súlyos válsághelyzetről is sok szó esett. Az

előadók megegyeztek abban, hogy ha az egyház Isten mozdu-
latlan bástyájaként akar létezni, soha nem jut el az emberekhez,
pedig a munkáspapokhoz hasonlóan ma is szorosabb kapcsola-
tot kellene keresni korunk valóságával. Mert nem az emberi-
ség van az egyházért, hanem az egyház az emberiségért, mint a
II. vatikáni zsinat egyik legfontosabb dokumentumában, a *Lu-
men Gentium*-ban áll. A munkáspapok tevékenysége szociológi-
ai szempontból mára valóban irrelevánssá vált, tanúságtételük
azonban az evangéliumi példabeszédek erejével bír. Azt tanítja,
hogy a kereszténység válságát nem tétlen belenyugvással kel-
lene fogadni, hanem fenntartások, előítéletek és megalkuvások
nélkül fel kellene karolni minden olyan kezdeményezést, amely
az evangélium szellemének megfelelő választ próbál adni az em-
beriség súlyos kérdéseire.

Irodalom

- 1954–2004. *50mo anniversario della condanna di PO* (A munkáspapok elité-
lésének 50. évfordulójára megjelent duplaszám anyaga) http://www.pretioperai.it/index.php?option=com_content&view=category&id=124:2004-n62-63
- Convegno di Bergamo, 2-4 giugno 2011* (A munkáspapok kongresszusá-
nak aktái, Bergamo, 2011. június 2–4.) http://www.pretioperai.it/index.php?option=com_content&view=article&id=954:2011-bergamo-convegno-nazionale-dal-2-al-4-giugno
- Galimberti, M. *Grazia: Don Sirio Politi (1920–1988)* http://www.lottacomeamore.it/Biografia_sirio.asp
- Lambruschi, Paolo: *Pregare „alla catena di montaggio”*. Intervista a Don Carlo Carlevaris, *Avenire*, 2008.04.25.
- Mazzi, Don Enzo: *Don Bruno Borghi e la classe operaia va in paradiso* <http://www.ildialogo.org/prestisposati/donbrunoborghi18082006.htm>
- Politi, Don Sirio: *Dolore e povertà; Il tempo ci fa tutti poveri* http://www.lottacomeamore.it/scritto_sirio.asp?IDScritto=29
- Politi, Don Sirio: *Uno di noi*, Gribaudi, 1989